

ДО ПИТАННЯ ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ РОСІЙСЬКИХ АД'ЄКТИВІВ З КОМПОНЕНТАМИ -ПОДОБНЫЙ, -ВИДНЫЙ, -ОБРАЗНЫЙ

© Южакова О. І., 2014

У статті зроблено спробу виявити семантичні особливості російських прикметників-комполітів з опорними компонентами *-подобный, -видный, -образный* та їхніх еквівалентів – українських прикметників, об'єднаних семою подібності. З цією метою прикметники поділено на угруповання, встановлено кількість варіантів в кожному з них, розглянено способи творення та висвітлено низку питань, пов'язаних із семантичним складом українських та російських номінацій.

Ключові слова: українська мова, російська мова, переклад, варіант, прикметник-комполіт, сема, семний склад, термінна одиниця.

The articles aims at revealing seme peculiarities of the Russian composite adjectives with the basic components *-подобный, -видный* and *-образный* and their equivalents among Ukrainian adjectives united by the seme of affinity. For this purpose the adjectives are arranged in groups with the number of variants established in each of them. The articles considers the ways of adjective formation and deals with a number of issues connected with the semantic structure of Ukrainian and Russian nominations.

Keywords: Ukrainian language, Russian language, translation, variant, composite adjective, seme, seme structure, term unit.

Проблема перекладання в епоху розвинених комп'ютерних інформаційних технологій набуває особливого статусу, оскільки наразі треба постійно обробляти величезні обсяги інформації, долучатися до найновітнішого у різних сферах людської діяльності, обмінюватися культурною спадщиною, оновлюючи власну інформаційну базу. У статті ми обмежимося розглядом питань перекладання лексики, що стосується так званого поля подібності. Як відомо, у російській та в українській мовах поняття схожості можна передати завдяки різноманітним мовним засобам, зокрема, за допомогою синтаксичних конструкцій (рос. *в форме чего, в виде чего, похожий на что* – укр. *у формі чого, у вигляді чого, на взір чого, як що, схожий на що, подібний до чого* тощо), проте ці конструкції як малоцікаві залишаємо поза увагою), суфіксальних способів (рос. *кубический, шаровой, синусоидальный, игольчатый* і т. ін. – укр. *кубовий, кулястий, синусоїдний, голчастий* тощо) та комполітів-прикметників з опорними компонентами рос. *подобный, -образный, -видный* – укр. *подібний, видний*. Опрацювавши останні три форми складних російських прикметників (цій темі була присвячена доповідь на XXIII Міжнародній конференції імені Дмитра Бураго «Мова і культура», що відбулася 23–26 червня 2014 р. в Києві), доречно, на наш погляд, порушити проблеми, пов'язані з перекладом російських моделей українською мовою, звернути увагу на особливості творення українського поля подібності, адже «категорійно-поняттєві системи в мовах не збігаються» [17, с. 11].

Отже, для адекватного перекладання відповідних моделей з російської мови українською і навпаки, доцільно розглянути й показати спільне й відмінне у вираженні подібності в обох мовах, що є мета нашої статті. Завдання полягають у визначенні кількості українських варіантів, що відповідають російським еквівалентам, у виявленні способів творення цих варіантів та здійсненні семантичного аналізу спільнокореневих номінацій з інтегральною семою подібності.

Джерелами для досліджування зазначених українських номінацій слугували лексикографічні праці ХХ століття різних років видання, у яких відбулося становлення української лексики (насамперед термінної), починаючи з 20–30 рр. аж до наших днів, сучасні фахові часописи (журнал «Холод», «Холодильна техніка і технологія») та електронні джерела інформації. Критерії щодо встановлення переваги певної номінації як еквівалента іншомовного слова з-поміж решти варіантів зроблено з огляду на праці [1; 4; 9; 13; 19; 20] та ін.

Підставою для аналізу стали близько 900 українських та 800 російських слів з інтегральною семою подібності, які за цією ознакою можна розташувати приблизно в 330 словникових статтях. Розглянені одиниці здебільшого термінні.

У дослідженні всі номінації належать до якогось певного мікрогрупування, що складається зі спільнокореневих слів і/або власне синонімів, об'єднаних семою подібності; «наповненість» кожного угруповання неоднакова, що залежить від кількості афіксальних, композитно-синтаксичних варіантів та власне синонімів (за класифікацією В. А. Татарінова [17, с. 172–175]), які можна було би подати в одній словниковій статті як схожі за значенням. Так, номінація з іменниковою частиною *грипо-* має одну форму – *грипоподібний*, тобто таке мікрогрупування складається із одного слова і в українській мові не має варіантів, на противагу російській мові, у якій воно складається з трьох композитно-синтаксичних варіантів – *гриповидний/~-образный/~-подобный*. Надалі не зазначимо кількість російських варіантів в одному угрупованні, оскільки ця цифра відносно стабільна й часто-густо дорівнює трьом (рідко трапляються два варіанти; виявлено дві безваріантні номінації; у відсотковому відношенні ступінь варіантності прямує до 100%).

З першою частиною *кристало-* (рос. *кристалловидный/~-образный/~-подобный*) зафіксовано п'ять українських одиниць, об'єднаних семою подібності, – це п'ятиваріантне мікрогрупування, причому три номінації становлять афіксальні варіанти, оскільки мають різні суфікси (*кристалічний* [8, с. 182], *кристалуватий* [11, с. 590], *кристалистий* [5]), та дві одиниці – композитно-синтаксичні варіанти (*кристалоподібний* [11, с. 590; 2, с. 237], *кристаловидний* [електронний ресурс]).

Кількість українських номінацій у мікрогрупуванні з першими частинами *гроно-*, *-китице-*, *-вологе-* (рос. *кистевидный/~-образный*) дорівнює восьми, бо *гроно*, *китиця* і *волог* незважаючи на різницю в значенні можуть бути взаємозамінні власне синоніми; отже, які вміщують в одну словникову статтю й подають через кому [15, с. 666]. У цьому мікрогрупуванні натрапляємо на різні види варіювання, як-то: *гронуватий* (електронний ресурс), *гроноподібний/~-видний* [15, с. 666] становить мішане афіксальне й композитно-синтаксичне варіювання; аналогічно *вологистий* [3, с. 201] / *вологеподібний* (електронний ресурс) / *вологевидний* [15, с. 666]. Шість номінацій з різними опорними компонентами можна характеризувати як композитно-синтаксичні варіанти, якщо їх розглядати попарно: *гроноподібний* [3, с. 263] / *~-видний* [15, с. 666], *китицеподібний/~-видний* [3, с. 538] / *~-видний* [15, с. 666], *вологеподібний* [електронний ресурс] / *~-видний* [15, с. 666]. Крім того, усередині угруповання натрапляємо на два термінні синонімічні ряди (*гроно~/китице~/вологевидний* та *гроно~/китице~/вологеподібний* [3, с. 263] / *китице~/вологеподібний* [електронний ресурс]). У дослідженні спостережено 38 випадків термінної власне синонімії, причому загальна кількість синонімів сягає 90, решта – афіксальні та композитно-синтаксичні варіанти.

Безваріантних прикметників, тобто таких, що трапляються в одній формі, нараховано 63 (19%). Найбільша кількість мікрогруповань складаються із двох варіантів – 108 (32,4%, з яких 69 одиниць – 20,7% – мають по дві форми з компонентами *-подібний* та *-видний*); із трьох варіантів утворено 83 угруповання (24,9%), із чотирьох варіантів – 42 (12,6%), з п'яти – 20 (6%), із шести – 14 (4,2%); до того ж знайдено три мікрогрупування, що складаються із семи, восьми (з дев'яти не виявлено) й десяти варіантних форм (0,9%).

Така велика кількість варіантів (81% номінацій має дві й більше варіантні форми) спричинена, по-перше, прагненням якнайшвидше відновити питомі одиниці, тому сфера фіксації в Україні й досі випереджає сферу функціонування, та як позитивне треба наголосити на тому, що поряд з моделями на *-подібний* та *-видний* реєструємо більшання автентичних номінацій: *долотоподібний*,

долотуватий [7, с. 153]; серпуватий, серпоподібний [7, с. 689]; серпуватий, серповидний [12, с. 335]; серпоподібний, серпастий [11, с. 1223].

По-друге, погляди словників стосовно унормування термінологіки не збігаються. Приміром, еквівалентами двох російських форм *зерновидний/-образный* слугують п'ять українських: *зернуватий, на взір зерна* [8, с. 128]; *зерноподібний, зерновидний* [15, с. 550]; *зернуватий, зернистий* [10, с. 137]; *зернуватий, зерноподібний* [7, с. 194–195]; *зерниноподібний – grain-like, granular* (на наш погляд, це точніший переклад, оскільки *зерно* і *зернина* позначають різні поняття) та *зернистий – 1. (про форму об'єкту) grain-like 2. (про структуру, подібну до зернинної) grained, granular 3. (про фотоматеріал тощо) grainy* [11, с. 428]. До речі, останній приклад [11, с. 428] дає підставу виснувати, що семантична структура номінації *зернистий* лише частково збігається зі структурою одиниці *зерниноподібний*. У ВТССУМ загалом не зареєстровано лексему *зерноподібний/-видний, зернуватий* та до номінації *зернистий* подано тлумачення («Який має в собі багато зерен. // Який складається із зерен або дрібних часточок якої-небудь речовини <...>» [3, с. 457]), що суперечить ремаркам у словнику [11, с. 428], бо не містить семи «про форму об'єкта».

Що стосується російських слів з указаними опорними компонентами, то, крім того, що такі номінації наявні здебільшого в трьох варіантах, їхня лексична валентність, як звичайно, неоднакова: *гриповидний тип гепатита, грипообразный/~подобный синдром; зонтиковидный отросток* (у рослин), *зонтикообразный отражатель, зонтикоподобный пластинчатый полярпласт* (паразит); *сотоподобный проект жилого комплекса, сотообразный сердечник, сотовидный солнечный модуль* тощо.

Найпоширеніша російська конструкція з-поміж трьох з компонентом *-видний* (мабуть, через її емоційну нейтральність), меншою мірою – модель з частиною *-образный*. Останнє місце за частотою вживань посідає композит-прикметник з компонентом *-подобный*, що пов'язано зі стилістичною обмеженістю цієї конструкції – належністю до книжного стилю мовлення. До того ж на матеріалі угруповань російських прикметників-композитів з однаковою іменниковою частиною, що передують опорній, та різними опорними компонентами було виявлено явище семантичної дивергенції, оскільки 16% номінацій в угрупованнях розмежовані семантично (*солнцеподобный* (о человеке), *солнцеобразный узор* і *солнцевидный отросток*), та в решті випадків (*мечеподобный хрящ, мечеобразный рычаг, мечевидный отросток*) семантичні відмінності не так прозорі й радше розмиті та нечіткі.

Питання щодо семантичної дивергенції всередині мікроугруповань українських номінацій як частина проблеми термінної варіантності залишається вельми актуальним (про нього йтиметься нижче), оскільки воно пов'язано зі створенням нормативних положень для значеннєвого розмежування варіантних форм спільнокореневих одиниць, їхнього нормативного вживання, для адекватного оперування такими одиницями в процесі перекладання, і загалом, – для руху надалі в бік розвитку й становлення термінної лексики.

Звичайно, такої проблеми не виникає під час перекладу безваріантних українських номінацій: *водородообразный/~подобный – воднеподібний, грабеновидный/~образный/~подобный – грабеноподібний* (геол.), *кометовидный/~образный/~подобный – кометоподібний, кулисовидный/~образный/~подобный – кулісоподібний* (геол.), *маятниковидный/~образный/~подобный – маятникоподібний* тощо. Кількість безваріантних номінацій дорівнює 63 (19%), причому в усіх опрацьованих словниках і наукових роботах 61 одиницю (18,4%) вживають лише з компонентом *-подібний*, одну одиницю (0,3%) – з компонентом *-видний* (*пуповидний*) та одна номінація (0,3%), утворена суфіксально (*склепінча(с)тий*), трапляється лише в такій формі. Загалом, кількість українських варіантів у варіантно-синонімічних рядах, членами яких є афіксальні, композитно-синтаксичні варіанти та власне синоніми, коливається від 2 до 10.

Крім визначення кількості варіантів у мікроугрупованнях, у статті виявлено їхні способи творення, а також встановлено кількість номінацій залежно від способу творення. Так, з-поміж українських одиниць 361 (40,3%) номінація утворена основоскладанням за допомогою компонента *-подібний* (*воднеподібний, тюльпаноподібний*); 236 одиниць (26,4%) – тим самим способом з формантом *-видний* (*зонтиковидний, клеєвидний*). Решта одиниць загалом утворена суфіксально: 184 (20,6%) – із суфіксом *-уват-* (*дзвонуватий, гелюватий*); 57 (6,4%) – із суфіксами *-ча(с)т-*, *-аст-*

(*драбинчастий, кулястий*); 25 (2,8%) із суфіксом *-ист-* (*кристалистий, змістий*); 6 (0,7%) із суфіксом *-еват-* (*серцеватий, спіралеватий*); 4 (0,4%) з суфіксом *-ат-* (*дзьобатий, стовбатий*); 4 (0,4%) із суфіксом *-оват-* (*лопатоватий, ситоватий*); 4 (0,4%) із суфіксом *-ов-* (*попеловий, стільниковий*). Лише остання група, до складу якої входять 16 одиниць (1,6%), утворена різноманітними способами, у тому числі суфіксальним, префіксальним, префіксально-суфіксальним та способом відіменникової адвербіалізації (суфікси: *-н-, -ев-, -овит-, -ійн-, -ан-, -ав-* тощо – *попільний, лопатевий, стовбовитий, трапеційний...*, *стрибками*).

Отже, кількість українських композитів-прикметників, утворених основоскладанням, становить 597 одиниць (66,7%), решту (300 – 31,3%) утворено різноманітними способами, здебільшого суфіксально. Зрозуміло, що перекладання російського складного прикметника українським прикметником-комполітом особливих складностей не спричиняє: рос. *коралловидный/~образный/~подобный* – укр. *кораллоподібний*. Нас цікавить проблема значеннєвого розмежування однокореневих прикметників, об'єднаних семою подібності, тому надалі розглянемо афіксальні ономасіологічні варіанти, утворені за допомогою різноманітних суфіксів, для чого спочатку уточнимо значення цих суфіксів.

Як стверджує дослідниця Л. Сидоренко, суфікси *-уват-, -аст-* мають різні модифікаційні значення (*-уват-* – «невеликий ступінь ознаки», *-аст-* – «більший ступінь вияву ознаки») та спільне мутаційне («стосується того, що названо мотивувальним словом») [16]. Учені І. Вихованець та К. Городенська характеризують суфікси *-уват- -аст-* у розділі «Категорія недостатнього ступеня вияву ознаки», підкреслюючи, що йдеться про синтетичну форму «недостатнього ступеня якості», яка «утворюється від вихідної прикметникової форми» [4, с. 134], проте ми опрацюємо прикметники з вихідною іменниковою основою, як-от: *віялуватий, волоскуватий, голкуватий, долотуватий, жолобкуватий, зіркуватий, клинуватий, ложкуватий; банястий, круглястий, пилястий...*

За Є. А. Карпіловською, суфіксема *-уват-* семантично розшаровується за «внутрішньо-типовою мірністю змісту» і може позначати: 1) «ознаку за твірною основою» (*винуватий*), 2) «ознаку за великою кількістю, що засвідчує твірна основа» (*м'язуватий*), 3) «ознаку за подібністю до того, що засвідчує твірна основа» (*ведмедикуватий*); 4) «неповноту ознаки» (*жовтуватий*)» [9, с. 89].

Урешті-решт, за різними науковими працями три суфікси *-уват-, -ист-, -аст-* позначають велику кількість того, що засвідчує твірна основа (про суфікс *-уват-*) [9, с. 89], високий ступінь вияву ознаки (про суфікс *-ист-*) [6, с. 148], наявність ознаки надмірності (про суфікс *-аст-*; *бородастий*) [6, с. 148], (про суфікс *-ист-* [4, с. 136]). З іншого боку, зрозуміло, що ці суфікси не можуть бути змістовно тотожними й терміні варіанти мають семантично розрізнятися.

Проте, наприклад, у ВТССУМ зазначено, що *дощуватий, дощистий, дощовитий* (останній прикметник – з ремаркою *рідко*), означають те саме, що прикметник *дощовий* у другому значенні, тобто «багатий дощами» [3, с. 325]. Такі самі проблеми виникають під час аналізу семного складу номінації *крейдистий* («1. Який містить крейду. Крейдисті породи, гори. <...> 2. Схожий на крейду. Крейдисті вапняки» [3, с. 584]), *крейдуватий* («Те саме, що крейдистий. Крейдуватий ґрунт» [3, с. 584]), *крейдовий* («Те саме, що крейдяний у 1»), *крейдяний* («1. Прикметник до **крейда**. // Зроблений з крейди <...> 2. *перен.* Який має колір крейди; білий. **Крейдяний папір <...>» [3, с. 504]).

На підставі цієї інформації *мелоподобный органогенный известняк, мелообразный налёт у больных почечной подагрой та меловидные пятна на зубе* перекладатимуться як *крейдистий органогенний вапняк* (оскільки суфікс *-ист-* має значення «високого ступеня вияву ознаки» [6, с. 148] та «схожість на щось»), *крейдяна осуга у хворих на ниркову подагру та крейдяні плями на зубі* (через те що суфікс *-ан-* має значення «відношення до чогось» [6, с. 149] та набуває значення «схожості на щось за якоюсь ознакою», зокрема, на крейду за кольором).

Однак виникає питання щодо перекладання виразів, у яких треба номінувати речовину, породу з невеликими домішками крейди, приміром, *почва с небольшими мелообразными включениями*. Еквівалент *ґрунт із крейдуватими вкрапленнями* здається неточним, оскільки йдеться про своєрідну енантіосемію суфікса *-уват-*, який вживається на позначення великого та одночасно низького ступеня

вияву інтенсивності ознаки, і, вилучивши слово-підказку *невеликі*, незрозуміло, який зміст крейди у цих вкрапленнях.

Приклади свідчать, що словесне оточення одиниць із суфіксом *-уват-* може зробити зміст прозорим і «затемнити» його. Так, у контексті *мигдалюватий кремій як прототип сокири без держална* (палеологія) терміноелемент *мигдалюватий* однозначно вказує на форму, на відміну від кулінарного терміна *страва з мигдалюватим смаком*, що може свідчити, по-перше, про ознаку за твірною основою, по-друге, про неповноту ознаки, по-третє, про високу інтенсивність ознаки.

Очевидно, наразі проблема визначення змісту прикметників з суфіксом *-уват-*, що мають вихідну іменникову основу, розв'язана не остаточно, а втім, роботу перекладача ускладнює змістовна неконкретність термінів, унаслідок чого постає багато питань: *крейдувати*, *крейдоподібні* й *крейдисті вкраплення* (ті слова вживаються на позначення однакового вмісту крейди – рос. *мелобразные включения?*); *дощуватий*, *дощистий* і *дощовитий сезон* (який сезон багатший на дощі?); *кристалуваті* і *кристалисті відклади* (у яких відкладах більший вміст кристалів чи вміст однаковий – рос. *кристаллоподобные отложения?*); *голкуватий гонок* і *голчастий гонок* (яка номінація доречніша на позначення такого гонка – рос. *игловидного шатуна?*). Отже, явище семантичної дивергенції всередині мікрогруповань українських номінації стосується значення певного ступеня вияву ознаки – високого, середньої інтенсивності, низького, – що необхідно з'ясувати.

З поглядом науковців про те, «форманти *-уват-*, *-подібний* утворюють ядро конститuentів поля подібності з домінуючою активністю суфікса *-уват-*; афікси *-аст-*, *-ев-* перебувають на периферії поля», оскільки «відзначаються низьким ступенем граматичної сполучуваності» [1, с. 134], можна погодитися лише частково. Наші дослідження показали, що суфікс *-уват-* не має домінуючої активності, він поступився формантам *-подібний* і *-видний*, та на периферії поля подібності перебувають не суфікси *-ча(с)т-*, *-аст-*, *-ист-* (82 прикметники мають той чи той формант), а суфікси *-оват-*, *-еват-*, *-ат-*, *-ов-*, *-ев-*, *-н-*, *-ійн-*, *-ічн-*, *-ан-*, *-ав-*, *-овит-* з відповідним значенням.

А втім, існують випадки, коли відмінності в семному складі терміна, що залежить від контексту, незначною мірою впливають або не впливають на розуміння термінної одиниці. Так, до номінації *шишківатий жук-пустельник* входить елемент *шишківатий*, через те що на панцирі цієї комахи багато наростів у вигляді опуклостей, схожих на маленькі шишечки, тобто в цьому разі суфікс *-уват-* має значення «надмірний вияв ознаки» і «подібний за формою»; номінація *шишківатий ранник* (бот.) позначає рослину, квітки якої віддалено нагадують шишечки, отже, тут суфікс *-уват-* має значення подібності.

І врешті, заувага щодо вживання термінів з опорними компонентами *-видний* та *-подібний*. Попри всі твердження дослідників [13, с. 51; 19, с. 25; 20, с. 522] про невідповідність конструкції з частиною *-видний* до законів української мови й пропозиції вилучити її з наукового обігу, ця модель як елемент поля подібності є другою за продуктивністю після конструкцій з частиною *-подібний* і кількісно перевищує моделі із суфіксом *-уват-*. Прикладами слугують: *углеводний/~образний/~подобний* – *вуглеводний* [10, с. 56]; *газообразний/~подобний* – *газуватий*, *газовидний* [12, с. 69]; *гороховидний/~образний/~подобний* – *гороховидний* [15, с. 309]; *грушевидний/~образний/~подобний* – *грушуватий*, *грушовидний* [12, с. 78]; *кольцевидний/~образний/~подобний* – *кільцюватий*, *кільчастий*, *кільцевидний* [5]; *металловидний/~образний/~подобний* – *металоподібний*, *металовидний* [5]; *миндалевидний/~образний/~подобний* – *мигдалевидний* [15, с. 815]; *седловидний/~образний/~подобний* – *сідловидний*, *сідлуватий* [10, с. 378; 12, с. 333]; *спиралевидний/~образний/~подобний* – *спіралистий*, *спіралеватий*, *спіралевидний* [12, с. 357] і т. ін.

На протигагу вищенаведеним прикладам, словник [11] не містить композитів з опорною частиною *-видний*; автори словника [11] подають терміни з частиною *-подібний* і/або утворені суфіксальним способом, причому часто-густо визначають пріоритетність суфіксальної форми, якщо вона загалом є: *ниткоподібний див. нитчастий* [11, с. 833], *драгледоподібний див. драглистий* [11, с. 316], *яйцеподібний див. яйцюватий* [11, с. 1535].

Деякі дослідники, до погляду яких варто дослухатися, вважають за потрібне обмежити вживання й прикметникового композита з частиною *-подібний* як неточного, бо, приміром, на позначення

стану речовини доречніші форми *газовий* і *паруватий*, та не користуватися хибномотивованими кальками *газоподібний* і *пароподібний* [13, с. 51; 20, с. 522]. Однак обмежити вживання не означає викоренити.

Беручи до уваги положення про бажане вилучення з української термінології композитів з опорним компонентом *-видний*, постає питання про милозвучність і доречність таких утворень, як *пупоподібний*, *лапоподібний*, *снопоподібний* тощо (пор.: *пуповидний*, *лаповидний* і *сноповидний*). На нашу думку, *пуповидний* варто залишити, а до решти номінацій, мабуть, паралельно з формою на *-видний* доцільно подати питомі номінації, пропоновані ще за 30-х рр. ХХ ст., як-от: *лапаний* [8, с. 169], *снопуватий*, *снопистий* [18, с. 156], оскільки яка з форм стане у пригоді фахівцю, визначить час.

Отже, підбиваючи підсумки, варто наголосити на тому, що на підставі досліджених 800 російських прикметників-композитів, еквівалентами яких є близько 900 українських еквівалентів, виявлено високий рівень варіантності в масивах слів обох мов (близько 100% у російській і 81% – в українській), що зумовлено розширенням інформаційного простору й потребою номінувати нові об'єкти. Кількість українських варіантів і власне синонімів у мікрогрупованнях, до складу яких входять спільнокореневі одиниці, об'єднані семою подібності, хитається від 2 до 10. Найбільше мікрогруповань складаються із двох варіантів (108 – 32,4%), надалі в бік меншання – із трьох (83 – 24, 9%), із чотирьох варіантів (42 – 12, 6%), з п'яти – 20 (6%), із шести – 14 (4,2%).

У мікрогрупованнях обох мов спостережено семантичну дивергенцію, причому в російській мові варіанти одного угруповання можуть розрізнятися залежно від наявності/відсутності емоційного компонента (16%); в українській мові прикметники розрізняються на підставі різного ступеня вияву інтенсивності ознаки, який належить уточнити. Крім того, встановлено продуктивні способи творення українських прикметників з інтегральною семою схожості. Так, 597 одиниць (66,7%) утворено основоскладанням, причому домінувальна словотвірна активність у полі подібності належить компонентам *-подібний* і *-видний*; решту номінацій – загалом суфіксально (близько 300 – 31,3%). Першу позицію за продуктивністю цього способу творення слів посідають одиниці із суфіксом *-уват-* (84 номінації – 20,6%), що спричинено історичними обставинами, традицією вживання, а також, мабуть, тим, що у семантиці цього форманта можуть міститися семи із протилежним значенням, отже, невизначеність знижує номінувальну здатність. Надалі у бік меншання розташовані одиниці із суфіксами *-част-/-аст-*, *-ист-* (усього 82 прикметники – 9,2%), тому ці суфікси не можна схарактеризувати як периферійні, проте сьогодні їхня словотвірна здатність невисока. І врешті, наразі приходимо до потреби створювати словники, статті яких містили б інформацію про семний склад заголовкових слів, як це зроблено в словнику [11], що дало б змогу уточнити значення кожного суфікса та його місце в полі подібності з-поміж інших.

1. Беспояско О. К. *Морфеміка української мови : монографія* / О. К. Беспояско, К. Г. Городенська. – К. : Наук думка, 1987. – 211 с. 2. *Большой русско-украинский политехнический словарь: около 160 000 слов и словосочетаний* / [А. С. Благоевченко, С. А. Лунев, М. В. Смольская и др.; под ред. А. С. Благоевченко]. – К. : Чумацький Шлях, 2002. – 749 с. 3. *Великий тлумачний словник сучасної української мови* / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. – К.; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с. 4. *Вихованець І. Р. Теоретична морфологія української мови : [теоретичний курс]* / І. Р. Вихованець, К. Г. Городенська. – К. : Унів. вид-во «Пульсари», 2004. – 400 с. 5. *Ганіткевич М. Російсько-український словник з інженерних технологій* / [М. Ганіткевич, Б. Кінаш]. – Л. : ЛІГА-ПРЕС, 2004. – 1 елект. опт. диск (CD-ROM). – Термінографічна серія СловоСвіт № 9. 6. *Горпинич В. О. Сучасна українська літературна мова. Морфеміка. Словотвір. Морфонологія: навч. посіб. [для студ. філол. спец.-ей вищ. навч. закл.]* / В. О. Горпинич. – К. : Вища шк., 1999. – 207 с. 7. *Зубков М. Новий російсько-український политехнічний словник: 100 000 термінів і термінів-словосполучень (довідкове видання)* / [М. Зубков]. – Х. : Гриф, 2005. – 952 с. 8. *Караванський С. Російсько-український словник складної лексики: 40 000 перекладів слів, граматичних форм та ідіом (довідкове видання)* / [С. Караванський]. – [Вид 2-ге, доп. і випр.]. – Л. : БаК, 2006. – XIV + 562 с. 9. *Карпіловська Є. А. Суфіксальна підсистема сучасної української літературної мови: будова та реалізація : [монографія]* / Є. А. Карпіловська. – К. :

УкрНДІПСК, 1999. – 298 с. 10. Козирський В. Українсько-англійсько-німецько-російський словник фізичної лексики / [В. Козирський, В. Шендеровський]. – К. : Рада, 1996. – 934 с. 11. Кочерга О. Англійсько-українсько-англійський словник наукової мови (фізика та споріднені науки): У 2-х частинах (довідкове видання) / [О. Кочерга, Є. Мейнарович]; НАН України; Ін-т теоретичної фізики ім. М. М. Боголюбова. – Вінниця : Нова книга, 2010. – Ч. II – українсько-англійська. – XXXIV + 1566 с. 12. Перхач В. Російсько-український науково-технічний словник : 30 000 слів / [В. Перхач, Б. Кінаш]. – Л. : Львівська політехніка, 1997. – 456 с. 13. Пілецький В. Український термін як національно-культурне явище / В. Пілецький. – Вісник Львівського університету. Серія філологічна. – 2006. – Вип. 38. – Ч. 1. – С. 47–56. – Режим доступу: <http://www.lnu.edu.ua>. 14. Російсько-український словник наукової термінології: Математика. Фізика. Техніка. Науки про Землю та Космос / [В. В. Гейченко, В. М. Завірюхіна, О. О. Зеленюк та ін.]. – К. : Наук. думка, 1998. – 892 с. 15. Русско-украинский словарь: В 3-х т. / [Редкол.: ...И. К. Белодед (председатель) и др. – 3-е изд. – К. : Глав. ред. УСЭ, 1987. – Т. 1. А–М. – 848 с. 16. Сидоренко Л. Суфіксальна деривація ад'єктивів у технічній термінології [Електронний ресурс] / Л. Сидоренко. – Електронна бібліотека Інституту журналістики. – Режим доступу: <http://www.jourlib.univ.kiev.ua/index.php?act= article&article=1953>. 17. Татаринов В. А. Общее терминоведение : Энциклопедический словарь / В. А. Татаринов / Российское терминологическое общество РоссТерм. – М. : Московский Лицей, 2006. – 528 с. – (Библиотека журнала «Русский Филологический Вестник», Т. 44). 18. Тутковський П. А. Словник геологічної термінології (Проект). Матеріали до української природничої термінології та номенклатури / П. А. Тутковський. – К. : Державне видавництво України, 1923. – Т. II. – Вип. 5. – 178 с. – (Серія «Із словникової спадщини», відтворено 2008 р.). – Режим доступу: http://issuu.com/iend/docs/slovnyk_geologichnij/1. 19. Федорів Я.-Р. М. Мовні аспекти медичної термінології / Я.-Р. М. Федорів // Вісник вищої медичної освіти. – Л., 2009. – № 3. – С. 24–28. – Режим доступу: <http://www.medinstytut.lviv.ua>. 20. Шевчук С. В. Українська мова за професійним спрямуванням: підручник / С. В. Шевчук, І. В. Клименко. – К. : Алерта, 2010. – 696 с.